

Skrzypek, Andrzej

"The Columbian Magazine and American Literary Nationalism", William J. Free, Hague 1968 : [recenzja]

Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego 10/1, 125-127

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

I

Nevio Matteini, *Il „Rimino”. Una delle prime „Gazette” d'Italia. Saggio storico sui primordi della stampa*, Rimini 1967, ss. 107 + 2 nlb.

Jest to krótka, zwięzła, instruktywna monografia gazety włoskiej, której pierwszy numer ukazał się 10 sierpnia 1660 r. w Rimini. W dotychczasowej literaturze przedmiotu nie była ona znana i zasługą autora jest jej odkrycie i skompletowanie. Praca dzieli się na sześć krótkich rozdziałów, ilustrowanych reprodukcjami samej gazety oraz materiałem ikonograficznym wiążącym się z tekstem pracy. Zawartość treści, ujęta w rozdziałach rzeczowych, obejmuje główne kierunki, którym „Gazetta” poświęciła uwagę („Nell'Europa del Seicento”, „Politica e costume in Italia”, „Inghilterra e Spagna”, „La vita a Roma”, „I corsari e la guerra di Candia”, „Giorno per giorno a Venezia”). Zwraca uwagę wszechstronne wykorzystanie bogatej literatury włoskiej z dziedziny historii prasy.

Józef Skrzypek

II

William J. Free, *The Columbian Magazine and American Literary Nationalism*, Hague 1968, Mouton, ss. 176, indeks.

Przedmiotem studium Williama Free jest amerykański periodyk „The Columbian Magazine”, wydawany w Filadelfii w latach 1786—1792. Praca opiera się na lekturze samego pisma, jak również na wykorzystanej przez autora literaturze dotyczącej problematyki najwcześniejszych czasopism amerykańskich oraz literaturze brytyjskiej i amerykańskiej z końca XVIII w. Praca dzieli się na cztery rozdziały: „Walka o pismo narodowe”, „Pojęcia amerykańskie i brytyjski krytycyzm”, „Ideały amerykańskie i brytyjski styl”, „Amerykańska muza”, z których jedynie pierwszy zajmuje się formą i sposobem wydawania pisma, podczas gdy w następnych poddana jest analizie jego treść. Stąd też tytuł serii: *Studia nad Literaturą Amerykańską*, w której jako tom XV ukazała się omawiana praca.

"The Columbian Magazine", jak brzmiał początkowo¹ tytuł miesięcznika, którym zajął się w swojej pracy William Free, spośród innych pism wydawanych w tym czasie w Stanach Zjednoczonych zasługuje na uznanie z kilku względów. Już to że ukazywał się przez okres sześciu lat i czterech miesięcy, wobec efemeryczności innych gazet, nadawało mu wyróżniające cechy stabilności. Nakład jego, wynoszący miesięcznie 1500 egzemplarzy, należał w owym czasie do rekordowych. Najważniejsze wszakże było to, że w odróżnieniu od innych czasopism nie opierał się na przedrukach, i to dokonywanych zwykle z gazet londyńskich, lecz zamieszczał oryginalne materiały nadane bądź też zamówione przez redakcję. Wiązało się z tym, rzecz ówczesnie rzadko spotykana, wypłacanie honorariów autorskich, co w konsekwencji stwarzało określone grono współpracowników.

Założycielem, a zarazem pierwszym wydawcą "Columbian Magazine" był Mateusz Carey, drukarz, księgarz, autor i wydawca filadelfijski, rodem z Dublina. Współpracownikami jego byli w tym czasie William Spotswood i Karol Cist. Liczne grono współpracowników zachęciło autora rozprawy do poświęcenia uwagi personalnym i finansowym problemom, związanym z wydawaniem i redagowaniem pisma. Stwierdził on przy tym, że "Columbian" zmieniał w okresie swego ukazywania się kilkakrotnie właścicieli, wydawców i redaktora, co ówczesnie nie było wcale powszechnym zjawiskiem. Posuwając się dalej w analizie warunków, w jakich rozpowszechniane było pismo, Free stara się przedstawić środowisko literackie i artystyczne Stanów Zjednoczonych, a zwłaszcza Filadelfii, z którego rekrutowali się stali bądź też czasowi współpracownicy gazety.

Pomyślny rozwój "Columbian Magazine", podobnie jak i innych gazet amerykańskich, został zahamowany i załamany na skutek wydanego w końcu 1792 r. "Postal Act" (zarządzenia pocztowego), które zrównywało opłaty pocztowe za listy i za przesyłane gazety. Wynikły na tym tle znaczny wzrost kosztów dystrybucji, na który liczba prenumeratorów zareagowała ostrym spadkiem, powodował, iż wydawanie gazet stało się przedsięwzięciem nieopłacalnym.

W drugiej części swej pracy, składającej się aż z trzech rozdziałów, Free skupił swą uwagę na analizie zawartości pisma. Przewodnim motywem, który uwidocznił jest zresztą w tytule pracy, jest ukazanie początków literatury amerykańskiej.

Na łamach "Columbian Magazine" znajdowały się powieści, nowele, biografie, wiersze, opisy geograficzne, topograficzne i archeologiczne, publicystyka historyczna dotycząca rewolucji i wojny z Anglią, powstawania

¹ Od 1788 r. "The Columbian Magazine or Monthly Miscellany", od 1790 r. "The Universal Asylum and Columbian Magazine".

poszczególnych stanów, akcji kolonizacyjnej — słowem wypadków niezbyt odległych w przeszłości, oraz reportaże, w niewielkim stopniu utwory satyryczne, a także recenzje i omówienia. Pod względem tematyki utworów Free wymienia następujące grupy zagadnień — opisy krajobrazu kontynentu amerykańskiego i jego przyrody, problematykę związaną z Indianami, wspomnianą już wcześniej problematykę historyczną, ograniczoną zwykle do dziejów Stanów Zjednoczonych, i przedstawienie zwyczajów i obyczajów amerykańskich.

Przytłaczająca większość poezji i prozy napisanej na kontynencie amerykańskim przed powstaniem Stanów Zjednoczonych, jak stwierdza autor, nie różniła się niczym od swoich europejskich wzorów. Dopiero po rewolucji 1776 r. zaczęły kształtować się początki amerykańskich idei literackich, powstałych poprzez ścieranie się najrozmaitszych poglądów przyniesionych z Europy przez odrębne etnicznie, językowo i religijnie grupy imigrantów. Jedną z najwcześniejszych powstałych cech amerykańskiej krytyki literackiej, wykazanej przez autora na przykładzie działu recenzji i sprawozdań, był realizm i wierność rzeczywistości. Wyrastające poglądy brały przy tym za podstawę realia amerykańskie i pozostawały w odrębności od panującego w Europie klasycyzmu.

Z rozważań autora, zaprezentowanych w omawianej pracy, wynika dobitnie, że właśnie "Columbian Magazine", publikując oryginalne materiały wychodzące spod pióra pisarzy amerykańskich, oddziaływał na kształtowanie się poczucia odrębności narodowej jego czytelników. W tym zda się tkwić jego zasługa, a także specyficzna cecha wyróżniająca go spośród pozostałych czasopism, ukazujących się w końcu osiemnastego wieku w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Andrzej Skrzypek

III

Józef Rączkowski; *Wśród polityków i artystów. (Ze wspomnień redaktora)*, opracowali Witold Stankiewicz i Maria Wronkowska, Warszawa 1969, LSW, ss. 539 + ilustr.

Opublikowanie wspomnień Józefa Rączkowskiego, jednego z centralnych działaczy PSL-Piast, bliskiego współpracownika W. Witosa, redaktora „Piasta” w latach 1914—1924, należy odnotować z niewątpliwą satysfakcją. Zawarte w nich informacje są wprost kapitalnym źródłem nie tylko do historii ruchu ludowego w pierwszych dwóch dziesiątkach XX wieku, ale ukazują także szeroką panoramę życia galicyjskiej wsi w po-